

Kinderen met een licht verstandelijke beperking een uitdaging voor de huidige samenleving

SAMENVATTING

Onze huidige samenleving wordt competitiever en er worden steeds hogere eisen gesteld aan zelfredzaamheid van burgers. Tevens worden voorzieningen en gelden voor begeleiding en ondersteuning voor diegenen die niet over deze zelfredzaamheid beschikken in rap tempo afgebroken in het proces van de transitie van de jeugdzorg. Naar schatting zal dit met name kinderen en jongvolwassenen raken met een licht verstandelijke beperking - LVB -, die vaak een groot deel van hun leven op deze ondersteuning zijn aangewezen. Omdat deze groep ten opzichte van normaal begaafde peers voortdurend in het nadeel is, is er een groter risico op ernstige gedragsproblemen en crimineel gedrag. Nodig is een 'inclusieve samenleving', een maatschappij die minder competitief is en voorziet in behandeling en begeleiding van deze groep, in plaats van eisen te stellen en daarmee kinderen te overvragen, iets wat vaak gedragsproblemen tot gevolg heeft.

Onderzoek in Nederland laat zien dat een groot aantal jongeren en jongvolwassenen met een licht verstandelijke beperking lijdt aan emotionele en gedragsstoornissen omdat ze zich niet, of onvoldoende staande kunnen houden in de maatschappij

1 Inleiding

Jongeren en jongvolwassenen (12-30 jaar) met een licht verstandelijke beperking (IQ van 50-80 inclusief bijkomende sociale problematiek) herken je niet aan de buitenkant in onze samenleving. Maar waar ze lichamelijk vaak volwassen of leeftijdsadequaat zijn en als zodanig worden gezien, functioneren hun hersenen vaak op een veel lager (lees jonger) niveau. Alhoewel de schattingen uiteenlopen wegens gebrek aan goed opgezet onderzoek (VOBC z.d; Woittiez & Ras, 2010) gaat het waarschijnlijk om 440.000 kinderen en jongvolwassenen (15%) in Nederland, van wie circa 250.000 kinderen bijkomende ernstige sociale, en psychiatrische problematiek hebben (Došen, Gardner, Griffiths, King & Lapointe, 2014). Onderzoek in Nederland laat zien dat een groot aantal jongeren en jongvolwassenen met LVB lijdt aan emotionele en gedragsstoornissen omdat ze zich niet, of onvoldoende staande kunnen houden in de maatschappij (Dekker, Douma, Ruiters & Koot, 2006). De gevolgen hiervan zijn in toenemende mate depressie, angst, onaangepast en agressief gedrag als reacties op sociale probleemsituaties en op latere leeftijd misbruik door slimmere peers (bijvoorbeeld katvangers, drugsrunners en loverboys). Uit wetenschappelijk onderzoek (Didden, 2006) is gebleken dat deze combinatie van factoren vaak leidt tot extreem agressief gedrag, verslaving, en vereenzaming met een groot risico voor ontsporing en

criminaliteit (DJI, 2005; Douma & Dekker, 2007). Maar liefst 40.000 jongeren hebben te maken met deze zware problematiek, wat langdurige gespecialiseerde hulp en behandeling noodzakelijk maakt (Txenneij & Koot, 2008).

Dit is een van de specifieke doelgroepen waar gemeenten vanaf 1 januari 2015 verantwoordelijk voor zijn. Instellingen krijgen te maken met 15 tot 20 procent bezuinigingen in het kader van de transitie Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ) naar Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). De onrust over deze transitie is groot omdat het gaat om ernstige maatschappelijke problemen. Hoe komt het dat deze groep vaker ontspoord is in onze samenleving en wat daaraan te doen?

2 Het brein en LVB

Een groot deel van de activiteiten in onze hersenen wordt in beslag genomen door het reguleren van intermenselijk contact en impulscontrole: het 'sociale brein' (Frith & Frith, 2010). Het sociale brein zorgt er constant, maar vaak onbewust voor dat we onze gedragingen afstemmen op anderen. Zo verloopt het sociale verkeer soepel in een samenleving die steeds ingewikkelder wordt. Wanneer jongeren en jongvolwassenen echter een licht verstandelijke beperking hebben gaat dit proces niet meer vanzelf en moeten ze voor simpele sociale situaties veel moeite doen om erachter te komen wat de 'juiste' reactie is. Dat gaat vaak mis en jongeren krijgen al snel te maken met miskleunen in sociale probleemsituaties omdat ze interacties niet begrijpen, langzaam en slecht leren van eerdere probleemsituaties. Dat levert vaker afwijzing en straf op (Sullivan & Knutson, 2000). Jongeren kunnen daarop reageren door zich terug te trekken (onderdanig of submissief gedrag) of zich er juist uit proberen te bluffen door dominant of agressief gedrag (Van Nieuwenhuizen et al., 2006), waardoor in sociaal contact vaak nog meer problemen ontstaan (zie verder). Sociale afwijzing stimuleert rechtstreeks de pijncentra van de hersenen (Eisenberger & Liebermann, 2004) en zorgt voor veel langdurige stress, iets wat de witte stof in de hersenen afbreekt en het stresssysteem (Hypofyse-Hypothalamus-Bijnierschors, HPA-as) verschuift met langdurige productie van stresshormonen als noradrenaline en cortisol. Het brein gaat in de 'overlevingsstand': jongeren worden daardoor ongevoeliger voor straf maar gevoeliger voor beloning zoals mooie spullen, vet eten en verslaving (Mutsaers, Blekman & Schipper, 2007; Popma & Raine, 2006; Raine, 2013).

3 Rol ouders en stress

Een veilige hechtingsrelatie zou kunnen dienen als buffer voor het omgaan met stress (Schuengel & Janssen, 2006) maar sommige ouders van jongeren met een LVB kunnen als gevolg van hun eigen beperking of door acceptatieproblemen niet altijd deze veilige hechtingsrelatie creëren. Het creëren van een veilige hechting vraagt van ouders inlevingsvermogen, responsiviteit, voorspelbaarheid (waarvoor planningsvaardigheden zijn vereist) en het stimuleren van sociaal gedrag. Dit is niet altijd mogelijk als een ouder kampt met eigen beperking of grote problemen in de thuissituatie.

Daarnaast zijn kinderen met een LVB minder in staat de signalen van ouders af te lezen, waardoor van ouders meer sensitiviteit wordt verwacht. De kans is dus groter op een onveilige hechtingsrelatie, waardoor ze deze buffer voor het omgaan met

stress vaak moeten missen (Schuengel & Janssen, 2006). Als er bij beide ouders van de jongere sprake is van LVB, vinden ouders het lastig om een balans te vinden tussen grenzen stellen en ruimte bieden. De jongere is daardoor niet in staat op een adequate manier op stressvolle situaties te reageren en uit deze stress door middel van agressie naar zichzelf en anderen, waardoor er steeds meer problemen in de maatschappij ontstaan. Die problemen blijken zich vooral te concentreren rond sociale nadeelsituaties.

4 Onderzoek in Schakenbosch naar sociale nadeelsituaties

In haar onderzoek naar 120 jongeren met een licht verstandelijke beperking onderzocht Jacqueline van der Linden (trajectcoach bij Schakenbosch, een jeugdzorgplus instelling voor jongeren met een LVB en ernstige gedragsproblemen) met welke sociale situaties jongeren met een LVB en met ernstige gedragsstoornissen moeite hadden. Ze gebruikte hiervoor een vragenlijst die Van der Helm en Matthys in 2012 ontwikkelden (Tops-vragenlijst) en die in Nederland veel gebruikt wordt. De Tops-vragenlijst meet de agressieve reactie op vier sociale probleemsituaties die wij allemaal dagelijks meemaken: in het nadeel zijn, competitie aangaan, confrontatie met autoriteit en hulp moeten accepteren.

Wellicht niet verrassend, maar uit haar onderzoek kwam naar voren dat niet zozeer het accepteren van hulp, autoriteit of competitie, maar met name het constant in het nadeel zijn agressief gedrag opriep bij deze kinderen. Het ging dan bijvoorbeeld om alledaagse zaken zoals voor dom worden aangezien, uitgelachen worden, dingen niet snappen, niet mee mogen doen, gepest worden, spullen kwijtraken, et cetera. Bij veel kinderen met een LVB beginnen deze nadeelsituaties al heel vroeg in de kindertijd.

Baby's met LVB huilen vaker en zijn minder makkelijk te troosten. Dit levert vaker negatieve en agressieve reacties van ouders en verzorgers op, iets wat leidt tot stress bij het kind en minder groei van de hersenen (Barr, 2012). Op het kinderdagverblijf worden deze kinderen gekenmerkt door afwijkend agressief gedrag en vaak buitengesloten door andere kinderen (Thomassen et al., 2012). Dat bevordert acceptatie door andere kinderen steeds minder. Op school wordt een LVB vaak niet herkend en kinderen worden continu overvraagd en vaker ook voor 'dom' of 'lui' aangezien. Deze afwijzing zorgt voor een laag zelfbeeld, maar ook vaker voor agressief en spijbelgedrag. Gebrek aan perspectief en ondersteuning leidt steeds vaker tot grensoverschrijdend gedrag, waarbij jongeren met een LVB ook vaker misbruikt worden door slimmere (criminele) peers. Allemaal sociale nadeelsituaties die jongeren met een LVB de hele dag door meemaken in onze maatschappij, vandaar het brein op 'overlevingsstand'. Straffen helpt niet (Van der Helm, Beld & Stams, 2014). Kenmerken van die overlevingsstand zijn namelijk naast gerichtheid op beloning gebrek aan empathie en inlevingsvermogen in anderen. Veel jongeren vertonen behoorlijke antisociale problematiek, die vaak voortkomt uit angst, gebrek aan perspectief en machteloosheid (Thomassen et al., 2012).

Nadruk op zelfredzaamheid en 'eigen kracht' is goed voor diegenen die mee kunnen komen, maar voor kinderen met weinig eigen kracht en zelfredzaamheid betekent dit nog minder kansen

5 De maatschappij en sociale nadeelsituaties

Deze sociale nadeelsituaties komen in onze maatschappij voor mensen met een LVB steeds meer voor want de maatschappij is ingrijpend aan het veranderen en wordt steeds minder overzichtelijk. Nadruk op zelfredzaamheid en ‘eigen kracht’ is goed voor diegenen die mee kunnen komen, maar voor kinderen met weinig eigen kracht en zelfredzaamheid betekent dit nog minder kansen. De afschaffing van de Wajong (premier Rutte in de Volkskrant van 12 september, 2014) werd door de premier als een oplossing voor veel problemen gepresenteerd, maar is voor veel mensen met een LVB weer een stap terug. Want onze samenleving wordt niet alleen ingewikkelder maar ook steeds competitiever en prestatiegerichter en van mensen wordt steeds meer flexibiliteit en initiatief vereist (‘het nieuwe werken’), allemaal zaken waar mensen met een LVB niet in uitblinken. Per 1 januari 2015 stopt de vergoeding voor sociale werkplaatsen waardoor die in snel tempo worden gesloten (de Volkskrant 20 oktober, 2014). Zinnvolle dagbesteding in een beschermde omgeving komt voor mensen met een licht verstandelijke beperking in het geding. Verveling en doelloosheid leiden niet zelden tot agressief en crimineel gedrag.

6 Van nadeelsituaties naar crimineel gedrag

In de praktijk van kwetsbare buurten en problematische gezinnen (in grote steden niet zelden van allochtone afkomst) ervaren de kinderen met een LVB dat zij nóg vaker constant in het nadeel zijn. Zowel thuis, op school als op straat. Dit maakt deze kinderen extra aantrekkelijk voor ongewenste groeperingen of criminele organisaties in hun sociale omgeving die proberen om hen voor hun karretje te spannen. Met minimale materiële en sociale impulsen wordt zulke kinderen het gevoel gegeven dat zij door deze ongewenste figuren wel worden gezien, erbij horen en van betekenis zijn. Zo weten deze groeperingen en organisaties hen in te lijven en kwetsbaar te maken voor ernstige en gewelddadige delicten. Binnen die groeperingen en organisaties voelen deze kinderen zich (tijdelijk en ten onrechte) gewaardeerd en beschermd. Zij accepteren de hulp die door middel van loverboy-achtige technieken wordt aangeboden en zij schikken zich in de autoriteit van de groepering of organisatie (die vaak eerder afhangt van erkenning en status, dan dat deze met groepsdruk of geweld wordt opgelegd). Vanuit hun ogenschijnlijk comfortabele positie in deze onwenselijke en onveilige sociale omgeving gaan de kinderen met een LVB ook met deze groepsleden de concurrentie aan om meer erkenning en status. Wat hen nog verder motiveert tot ernstig overlastgevend en crimineel gedrag. Wanneer deze kinderen vastlopen is vaak behandeling nodig in een residentiële voorziening, soms gesloten als het gaat om ernstig risicovol gedrag of een gevaar voor de eigen ontwikkeling.

7 Behandeling

De residentiële voorzieningen (Orthopedagogische dag- en behandelcentra, GGZ- en jeugdzorgplus instellingen) waar kinderen met een LVB die thuis of in pleeggezinnen zijn vastgelopen nog kunnen worden opgevangen en behandeld worden voor agressief en ander probleemgedrag, komen momenteel in de knel. Niet alleen het Rijk bezuinigt circa 20% op deze vormen van opvang, maar verschillende gemeenten geven aan dat ze van plan zijn ook nog eens 20-30% op het resterende budget

te korten ten bate van de algemene middelen of ouderenzorg (De Volkskrant, 17 september, 2014; <http://kennisnetjeugd.nl/blog/149-lantarenpalen-in-plaats-van-jeugdzorg>). Dit met als enige uitleg een niet onderbouwde stelling dat het wel op 'eigen kracht' en 'in de wijk' kan. Het is de vraag of dat goedkoper kan en of 'de wijk' dat wil accepteren.

De tolerantie voor mensen met afwijkend gedrag neemt snel af in onze samenleving en criminalisering neemt toe (Boone & Moerings, 2006). De schuld voor falen wordt tegenwoordig bij mensen zelf gelegd, zoals Holslag in de Volkskrant van 20 september 2014 aangaf, waardoor het karakter van de maatschappij verschuift van een 'inclusieve' samenleving naar een 'extractieve' samenleving (ieder voor zich).

8 Gebrek aan kennis bij gemeenten over behandeling

Deze tendensen beloven niet veel goeds voor mensen met een LVB en het is de vraag of gemeenten voldoende zicht hebben op het probleem en de reikwijdte ervan. Uit ander onderzoek van JSO (Jeugd en Samenlevingsopbouw, JSO zd.) is een aantal problemen te onderscheiden die specifiek zijn voor de LVB-doelgroep in relatie tot de gemeenten.

De risico's liggen volgens JSO allereerst op het gebied van gemeenteambtenaren. Zij hebben in het gemeentelijke domein vaak onvoldoende expertise opgebouwd van de aard en omvang van de problematiek van jongeren met een LVB in hun gemeente, vandaar de wensgedachte om verder te bezuinigen. Vervolgens is er gebrekkige herkenning van de problematiek door doorverwijzende instellingen; vaak wordt een LVB niet herkend. 'Eigen kracht' is vaak niet aanwezig. Meer dan de helft van de kinderen komt uit multiprobleemgezinnen waar bij de ouders vaak sprake is van een verstandelijke beperking of psychische problematiek. Het gedrag van hun kind wordt in deze gezinnen niet als probleem onderkend waardoor hulp te laat wordt ingeroepen. Kortdurende hulp is vaak ontoereikend gezien de problemen in deze gezinnen. De ouders zijn veelal beperkt leerbaar door een verstandelijke beperking of psychische problematiek. Langdurende hulp is zeer kostbaar en gemeenten hopen soms op een panacee voor deze moeilijke problematiek, getuige het commentaar van Pieter Hilhorst (voormalig wethouder te Amsterdam) en Erik Gerritzen (directeur Bureau Jeugdzorg Amsterdam) in Sociale vraagstukken van 29 maart 2013 over 'Eigen Kracht' ('Eigen kracht is een wondermiddel'). Overigens is Hilhorst daar inmiddels van teruggekomen (<http://www.groene.nl/artikel/ik-heb-niemand-ik-zie-niemand-niemand-kan-me-helpen>), maar het kwaad is al geschied met een bezuiniging van 9 miljoen euro op de geïndiceerde jeugdzorg in Amsterdam in 2013.

Verder hebben ambtenaren onvoldoende parate kennis van de aard en kwaliteit van het zorgaanbod, noch van de begeleidingsbehoefte en -mogelijkheden. Een gevolg is dat ze onvoldoende kunnen sturen op de inkoop van de juiste begeleiding en specialistische zorg. Momenteel lopen de gemeentelijke aanbestedingstrajecten, waarbij de zorgaanbieders vaak een algemeen aanbod doen waarmee ze hopen ook het aanbod voor de LVB-doelgroep te mogen organiseren. In het onderzoek geven zorgaanbieders echter aan dat kennis op het vlak van licht verstandelijke beperking alleen onvoldoende is om jongeren in de leeftijd van 18-24 jaar goed te kunnen begeleiden. Juist de aanpak van de vaak complexe en meervoudige hulpvraag vereist maatwerk en specialisme. Het gevaar van de transitie is dat jongeren met een LVB straks verder tussen wal en schip raken in 'de harteloze samenleving'.

Het uitsluiten van groepen mensen in onze samenleving heeft ernstige gevolgen voor onze toekomstige leefbaarheid en welvaart. Sociale uitsluiting betekent minder banden met de maatschappij, minder empathie, maar ook vergrote gevoeligheid voor ideologieën die haat en onverdraagzaamheid zaaien

9 De harteloze samenleving

De Belgische socioloog Elchardus spreekt van de ‘harteloze samenleving’, die gericht is op persoonlijk succes en kinderen van een ‘mindere god’ in toenemende mate in de kou laat staan. Onderzoek laat zien dat samenlevingen die ‘extractief’ zijn uiteindelijk veel slechter functioneren dan samenlevingen die ‘inclusief’ zijn: zorgen voor de minder gefortuneerde medemens betaalt zich uit in meer sociale veiligheid en een hogere welvaart volgens een analyse van Harvard hoogleraar Steven Pinker (2012). Het uitsluiten van groepen mensen in onze samenleving heeft ernstige gevolgen voor onze toekomstige leefbaarheid en welvaart. Sociale uitsluiting betekent minder banden met de maatschappij, minder empathie, maar ook vergrote gevoeligheid voor ideologieën die haat en onverdraagzaamheid zaaien (Holslag, 2014).

Straffen helpt niet zo blijkt uit een analyse van Van der Helm (Van der Helm, Beld & Stams, 2014). De gevolgen in de praktijk zijn verder dat het steeds moeilijker wordt om passende behandeling en begeleiding te vinden voor jongeren met een LVB. Instellingen moeten soms met jongeren ‘leuren’ om ze geaccepteerd te krijgen voor vervolglekken. Dat heeft weer grote impact op de jongeren zelf; zoals een jongere vertelde: ‘meneer, niemand wil mij hebben, ik kan nergens heen. Ik ben toch geen schadelijk insect?’

10 De weg terug naar een inclusieve samenleving

De vraag is natuurlijk hoe je het ‘overlevingsbrein’ kunt stimuleren weer contact te maken en om te leren gaan met nadeelsituaties. Dat is niet gemakkelijk en veel jongeren met een LVB zullen in de huidige samenleving hun hele leven lang zorgondersteuning nodig hebben. Soms is daar behandeling in gespecialiseerde centra voor nodig, waar jongeren met een LVB samen behandeld worden omdat behandeling met slimmere leeftijdgenoten bijna altijd weer nadeelsituaties en misbruik oplevert. Een tijdlang niet tegen anderen hoeven op te boksen vermindert de kans op agressief gedrag, zo laat onderzoek in Schakenbosch zien.

Wanneer er weer contact is, ervaren jongeren met een LVB dat positief contact sociale succeservaringen kan opleveren. Serieus worden genomen, betekent ook dat je stapsgewijs met de andere sociale probleemsituaties (hulp accepteren, autoriteit accepteren, competitie aangaan) beter kunt omgaan: dat helpt in de maatschappij!

Dat is ook de eerste stap om jongeren te leren weer naar school te gaan en om te gaan met een hele reeks andere problemen zoals drank- of druggebruik, seksualiteit en andere ontwikkelingsstaken. Samen met de jongere kan er dan weer gezocht worden naar een vervolgtraject, hetzij terug naar huis (vaak met behulp van gezinsbegeleiding), naar begeleid kamer wonen of een meer open leefsituatie in een andere instelling. Daarvoor heeft een instelling als Schakenbosch traject-

coaches die eigenlijk al vanaf het begin van de behandeling samen met de jongeren en hun ouders vooruitkijken naar nieuw perspectief.

Behandeling in een positief leefklimaat helpt daarnaast ook het zelfbeeld van jongeren te verbeteren. Onder elkaar zijn met andere jongeren met een LVB, niet meer altijd in het nadeel zijn en niet meer gebruikt worden door slimmere peers. Behandeling in Schakenbosch en andere instellingen voor jongeren en jongvolwassenen met een LVB is dan ook gericht op het creëren van een positief leefklimaat met een voorspelbare dagstructuur en passend onderwijs voor de kinderen. Ze oefenen met sociale nadeelsituaties zonder dat dit hun zelfbeeld aantast. Op deze manier proberen instellingen bij de behandeling de kinderen voldoende bagage mee te geven voor later wanneer ze weer terugkeren in de samenleving.

Het creëren van een inclusieve samenleving gaat niet vanzelf, en er is nog veel praktijkgericht onderzoek nodig om te begrijpen op welke wijze ouders, leerkrachten en hulpverleners deze kinderen beter kunnen helpen in een maatschappij die in toenemende mate afwijzend staat tegenover hun afwijkend gedrag

11 Kansen

De WMO geeft ook kansen op een meer inclusieve aanpak. Op veel plaatsen wordt al geëxperimenteerd. Hogeschool Leiden heeft bijvoorbeeld een Leer-/werkbedrijf 'De Ervaring' opgezet. Hier komen jongere cliënten met een verstandelijke beperking, tussen 18 en 27 jaar, die met allemaal verschillende leerdoelen aan een traject beginnen en onder begeleiding van studenten van de hogeschool aan hun leerdoelen werken. De studenten zijn dus uit dezelfde leeftijdscategorie. Leerdoelen zijn er voor zowel student (stage) als cliënt (werk). De laatsten gaan na een talentenschouw aan de slag met verschillende vaardigheden. Die kunnen inhoudelijk op werk gericht zijn, bijvoorbeeld horeca-vaardigheden. Maar ook sociale of algemene werkvaardigheden zijn belangrijk: op tijd komen, keuzes maken, voor jezelf opkomen, etc. Diezelfde hogeschool heeft ook een erkende masteropleiding in de jeugdzorg, voor mensen die vaak met jongeren met een LVB werken. Master Jeugdzorgstudenten leren wat er voor nodig is om met deze doelgroep te werken en om als 'leading professional' collega's te begeleiden: werken vanuit hoofd, hart en handen en vooral innovatief zijn.

Het creëren van een inclusieve samenleving gaat niet vanzelf. Er is nog veel praktijkgericht onderzoek nodig om te begrijpen op welke wijze ouders, leerkrachten en hulpverleners deze kinderen beter kunnen helpen in een maatschappij die in toenemende mate afwijzend staat tegenover hun afwijkend gedrag. Maar ook gemeenten zouden zich moeten realiseren dat een inclusieve samenleving vereist dat waar die eigen kracht op dit moment niet aanwezig is we ons uiterste best moeten doen om deze jongeren en jongvolwassenen keer op keer kansen te geven en ze niet in de steek te laten. Dat vereist ook ruimte voor kleinschalige initiatieven. Dat kost geld op korte termijn, maar komt de samenleving op langere termijn ten goede.

Aanbevelingen

Voor ouders, leerkrachten, hulpverleners:

- Probeer te begrijpen wat een enorme impact een continue stroom van sociale nadeelsituaties heeft op het zelfbeeld en de hersenen van jongeren met een LVB: ze komen in een overlevingsstand, met als gevolg onderdanig of agressief en antisociaal gedrag. Straffen helpt niet, respectvol contact maken en nabijheid wel.
- Zet dit begrip om in je eigen handelen: bied structuur, een lage emotionele expressiviteit, respect voor de ander, eindeloos geduld en het bijstellen van verwachtingen.
- Hersenen zijn nog tot hoge leeftijd flexibel. Ook jongeren met een LVB kunnen (langzaam) leren, focus op wat ze wel kunnen (bevordert een positief zelfbeeld) en vertrek van daaruit.

Voor gemeenten:

- Besef dat deze kinderen vaak zijn vastgelopen in de eisen die onze moderne maatschappij stelt aan burgers en dat ze niet altijd in staat zijn om hieraan te voldoen omdat de thuissituatie geen steun meer kan bieden en eigen kracht vaak ontbreekt. Deze kinderen hebben een stimulerende omgeving nodig waar ze niet ieder moment in het nadeel zijn ten opzichte van slimmere leeftijdgenoten. Stimuleer 'proeftuintjes'.
- Gecombineerde behandelzorg (wonen, onderwijs en vrije tijd) is soms onontbeerlijk. Niet altijd kan dat geboden worden in wijk of buurt.
- Betrek ouders en het sociale netwerk bij de behandeling. Wanneer de jongere na behandeling weer terugkomt in de oude omgeving, waar sociale en financiële problemen en overvraging door hun omgeving aan de orde van de dag zijn, zal de behandeling minder effectief zijn. Hierbij is het van belang dat de hulpverlening is afgestemd op de mogelijkheden van de ouders.
- Wanneer we deze kinderen niet de zorg kunnen bieden die ze nodig hebben, oogst de samenleving dit in de vorm van agressie en geweld op straat.

GERAADPLEEGDE LITERATUUR

Zie hiervoor: <http://tvodigitaal.nl> - februari - 'Artikelen, Columns, Mededelingen'.

OVER DE AUTEURS

Peer van der Helm is lector residentiele jeugdzorg aan de hogeschool Leiden.

E-mail: Helm.vd.p@hsleiden.nl

Jacqueline van der Linden is trajectcoach bij Schakenbosch in Leidschendam.

Wiep Staal is manager van de masteropleiding Jeugdzorg van de hogeschool Leiden.

Jan Dirk de Jong is lector aanpak jeugdcriminaliteit in buurt en wijk aan de hogeschool Leiden.

Schakenbosch is een jeugdzorgplus voorziening voor jongeren met een licht verstandelijke beperking en ernstige gedragsproblemen. Binnen geslotenheid worden de jongeren vanuit hun individuele hulpvraag met wetenschappelijk en in de praktijk bewezen programma's behandeld. De behandeling is zo kort als mogelijk en intensief als nodig, steeds gericht op participatie en terugkeer in de maatschappij. Binnen de behandeling staan ook de opvoeders centraal; rekening houdend met de draagkracht en -last van jongere en ouders en het ontwikkelingsniveau en de leeftijd van de jongere wordt gewerkt aan opbouw, behoud of herstel van contact tussen de jongere en de opvoeder. Op het Schakenbosch College kan een jeugdige zich ontwikkelen en gericht werken aan zijn toekomst. Het pedagogisch klimaat binnen de groep en de klas stelt de jongere in staat vaardigheden te verwerven om weer zo zelfstandig mogelijk mee te doen in de maatschappij.